

Zichemseweg te Diest (gem. Diest)

***Archeologisch vooronderzoek door middel van
proefputten***

E. Van de Velde, T. Deville en
S. Houbrechts

Opgraving

☐

Prospectie

☒

Vergunningsnummer:

2010/269

Datum aanvraag:

09/08/2010

Naam aanvrager:

DEVILLE Tom

Naam site:

Diest, Zichemseweg

1. Inhoudsopgave

1. Inhoudsopgave	3
2. Colofon	5
3. Administratieve gegevens	6
3.1. Onderzoeksgegevens	6
3.2. Locatiegegevens	6
4. Inleiding	7
4.1. Onderzoekskader	7
4.2. Ligging	8
4.3. Onderzoeksteam	8
4.4. Dankwoord	9
4.5. Veldonderzoek	9
4.6. Uitwerking en rapportage	10
5. Resultaten Veldonderzoek	11
5.1. Bodemopbouw	11
5.2. Sporen en structuren	14
5.3. Vondsten	14
6. Conclusie	15
6.1. Inleiding	15
6.2. Beantwoording onderzoeksvragen	15
7. Aanbevelingen	17
8. Bibliografie	18
9. Afkortingen en begrippen	19
9.1 Begrippen	19
9.2. Afkortingen	19

10. CD-ROM 20

Bijlagen

Bijlage 1: Werkputten

Bijlage 2: Profielen

Bijlage 3: Sporenlijst

Bijlage 4: Vondstenlijst

2. Colofon

Condor Rapporten 20

Zichemseweg, Gemeente Diest

Archeologisch vooronderzoek door middel van proefputten

Auteurs: E. Van de Velde, T. Deville & S. Houbrechts

In opdracht van : Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening

Foto's en tekeningen: Condor Archaeological Research, tenzij anders vermeld

Condor Archaeological Research, Bilzen, augustus 2010.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Condor Archaeological Research

Martenslindestraat 29,

3740 BILZEN

Tel 0032 (0)498 59 38 89

E-mail: info@condorarch.be

www.condorarch.be

3. Administratieve gegevens

3.1. Onderzoeksgegevens

Datum veldwerk:	12-08-2010
Uitvoerder:	Condor Archaeological Research
Condor Rapporten:	20
Opdrachtgever:	Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening
Contactpersoon:	Dhr. T. Diez Belliardstraat 73 1400 Brussel
Onderzoeksvorm:	Prospectie met ingreep in de bodem
Vergunningsnummer:	2010/269 en 2010/269(2)
Naam aanvrager:	Tom Deville
Naam site:	Diest, Zichemseweg
Bevoegd gezag:	Ruimte en Erfgoed, afdeling Vlaams-Brabant

3.2. Locatiegegevens

Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Diest
Plaats:	Diest
Toponiem:	Zichemseweg
Kadastrale gegevens:	Afdeling: 3 Sectie: A Nrs.: 73 (deel), 13A (deel), openbaar domein (Zichemseweg)
Kaartblad:	/

4. Inleiding

4.1. *Onderzoekskader*

Op donderdag 12 augustus 2010 heeft Condor Archaeological Research in opdracht van de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening een proefputtenonderzoek uitgevoerd op drie locaties in de omgeving van de Zichemseweg te Diest, provincie Vlaams-Brabant. Het onderzoek vond plaats naar aanleiding van de toekomstige realisatie van drie pompputten (circa 120 m diep) en compacte putpaviljoenen voor watervoorziening. In de omgeving zijn bij prospecties reeds prehistorische vondsten aangetroffen. Het is mogelijk dat zich op de drie locaties rondom de Zichemseweg een prehistorische site zou bevinden. Bij de realisatie van de pompputten en de paviljoenen en de daarmee samenhangende bodemversturende werkzaamheden bestaat er een reële kans dat het aanwezige bodemarchief wordt vergraven.

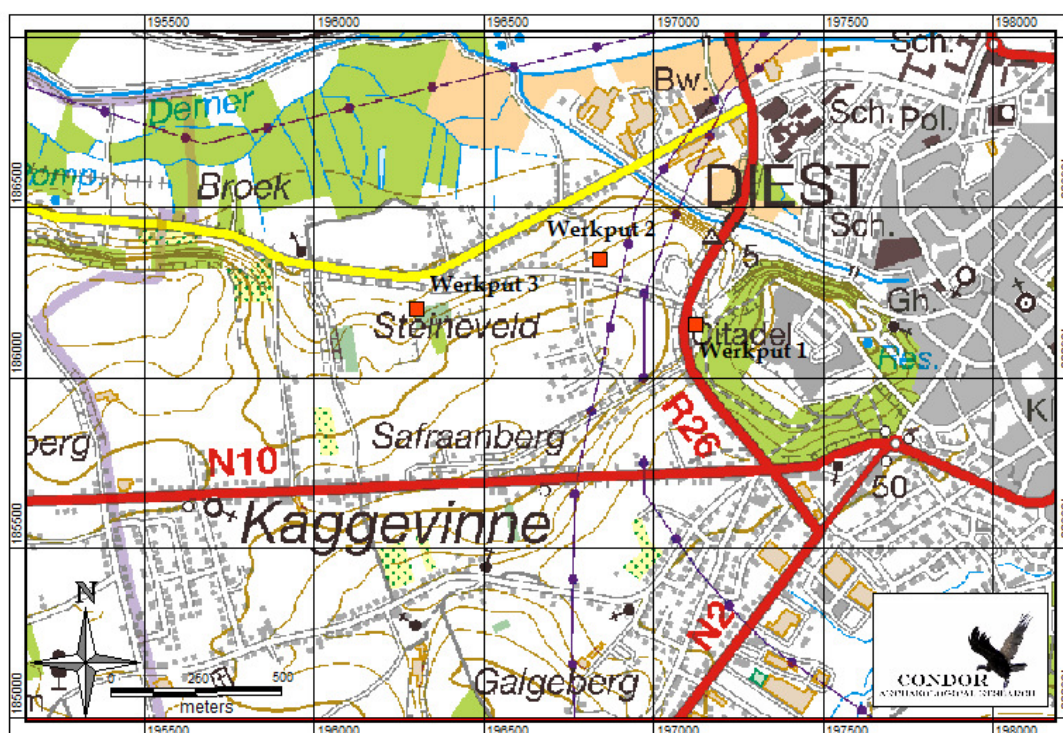
Het doel van het proefputtenonderzoek is om alle eventueel aanwezige archeologische resten te lokaliseren en te documenteren. Op basis hiervan wordt, indien de resultaten positief zijn, een op te graven zone afgebakend. In het voorliggend rapport worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Op basis hiervan worden aanbevelingen gedaan voor een eventueel vervolgonderzoek.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld, die beantwoord dienen te worden op basis van het veldwerk:

- Zijn er al dan niet bekende archeologische waarden aanwezig en waar zijn deze gelokaliseerd?
- Op welke diepte bevinden zich deze waarden?
- Wat is de aard, omvang en datering van de resten?
- In hoeverre worden eventuele archeologische resten bedreigt door de voorgenomen bodemingreep?

4.2. Ligging

Het plangebied bestaat uit drie deelgebieden die gelegen zijn aan de Zichemseweg te Diest, ten westen van de stadskern (afbeelding 1). Deelgebied 1 ligt tussen de Citadellaan en de Zichemseweg. Het terrein is in gebruik als berm en begroeid met lage struiken en kleine bomen. Deelgebied 2 ligt in een maïsveld aan de noordzijde van de Zichemseweg tussen de Leigrachtstraat en de Citadellaan. Deelgebied 3 bestaat uit grasland en ligt aan de zuidelijke zijde van de Zichemseweg ter hoogte van het kruispunt met de Jan Gorislaan.

Afbeelding 1: Topografische kaart met afbeelding van de proefputten (oranje vierkantjes) en omgeving¹.

4.3. Onderzoeksteam

Het onderzoeksteam van Condor Archaeological Research bestond uit:

- E. Van de Velde Veldwerk en rapportage
- T. Deville Veldwerk en rapportage
- S. Houbrechts Digitalisatie

¹ NGI, 2008.

4.4. Dankwoord

Dankzij de medewerking en het vertrouwen van verschillende partijen kon er tijdens dit project voortvarend worden gewerkt. In het bijzonder danken we de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening voor de voortvarende medewerking en Ruimte en Erfgoed provincie Vlaams Brabant.

4.5. Veldonderzoek

Op iedere locatie wordt één proefput gegraven met een oppervlakte van 1 m² tot op een diepte van minimaal 25 cm in de onverstoorde moederbodem (C-horizont). Deze putten worden manueel uitgegraven en alle opgegraven bodemresidu wordt nat gezeefd op een zeef met een diameter van 6 mm (afbeelding 2). Het aangetroffen vondstmateriaal wordt ingezameld per bodemhorizont of maximum in lagen van 20 cm. Vervolgens wordt van iedere put minstens één profielwand opgeschaafd en gedocumenteerd: fotograferen, intekenen op schaal 1:20 en beschrijven.

Afbeelding 2: Nat zeven van de grond. Tijdens het onderzoek werd gebruik gemaakt van een mobiele pompinstallatie met een opslagcapaciteit van 2000 liter water.

In deelgebied 1 is het uitgraven van de proefput gestaakt op ongeveer 50 cm beneden het maaiveld. Op dit niveau is een betonlaag aangetroffen die manueel niet te verwijderen is (afbeelding 3). Mogelijk is deze toe te wijzen aan de bodemversturende activiteiten die hebben plaatsgevonden bij de aanleg van de Citadellaan. In overleg met Ruimte en Erfgoed is het onderzoek in deze put hierbij ook beëindigd.

Afbeelding 3: Deelgebied 1, Werkput 1, proefput gestaakt op betonlaag

Doordat de bodem in de proefput binnen deelgebied 3 tot 150 cm beneden het maaiveld verstoord bleek, is het ontgraven van de proefput voortijdig gestaakt ten voordele van een bodemkundige boring. Deze boring is uitgevoerd met een Edelmanboor (7 cm). Het opgeboorde materiaal is eveneens gezeefd en de bodemopbouw gedocumenteerd.

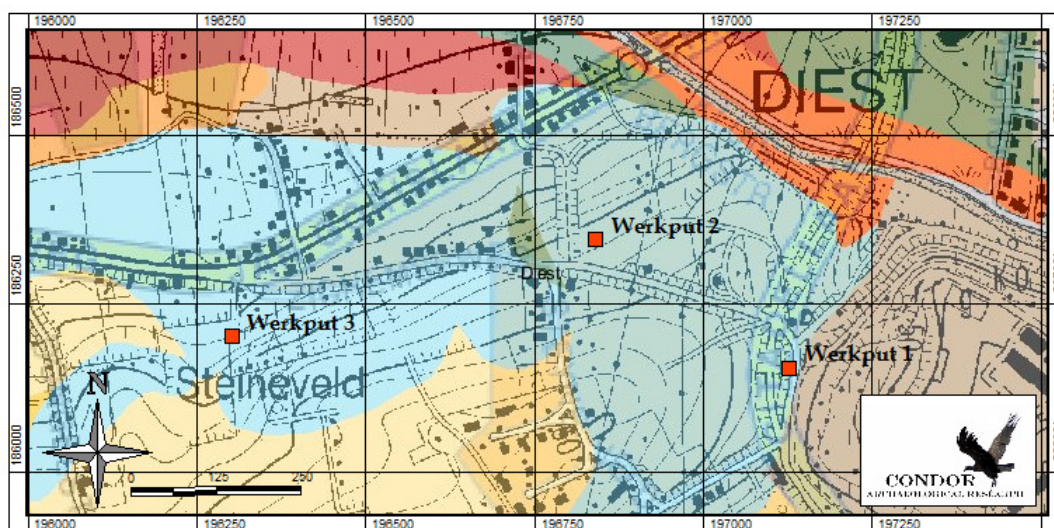
4.6. Uitwerking en rapportage

Na het veldonderzoek worden de onderzoeksgegevens uitgewerkt en geanalyseerd. Ter afronding van het archeologisch vooronderzoek is het voorliggend eindrapport samengesteld.

5. Resultaten Veldonderzoek

5.1. Bodemopbouw

Het plangebied ligt zich in de zandleemstreek. Op basis van de bodemkaart van België (afbeelding 4) wordt binnen deelgebied 1 een zeer droge tot droge lemige zandbodem met een weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont verwacht. Binnen deelgebied 2 wordt een droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont verwacht, in deelgebied 3 wordt een zeer droge tot droge lemige zandbodem zonder profiel verwacht. In de deelgebieden 1 en 2 gaat het om podzolgronden. Podzolgronden worden doorgaans gekenmerkt door een uitspoelingslaag (E-horizont) met daaronder een inspoelingslaag (B-horizont). De B-horizont gaat veelal via een overgangslaag (de BC-horizont) over in het niet door bodemvorming beïnvloede zand (C-horizont).

Afbeelding 4: Afbeelding van de bodemkaart met aanduiding van de proefputten (oranje vierkantjes).

Uit de resultaten van het veldonderzoek blijkt dat de bodem binnen deelgebied 1 reeds grondig verstoord is (bijlage 3). Vanaf het maaiveld werd een bruinigrijze gevlekte laag aangetroffen die tot op een diepte van 50 cm reikt. In deze verstoorde bodemlaag zijn fragmenten van betonijzers, stenen, keien en baksteenfragmenten aanwezig. Onder deze laag is het onderzoek gestaakt op een ondoordringbare betonlaag.

In deelgebied 2 kon de proefput wel worden gegraven tot in de onverstoorde moederbodem. (afbeelding 5 en bijlage 3). Meteen onder het oppervlak is een grijsbruine bouwvoor of Ap-horizont aangetroffen tot ongeveer 45 cm beneden het maaiveld met daarin steenkoolspikkels, baksteenfragmenten en fragmentjes aardewerk. Daaronder was de natuurlijke C-horizont aanwezig die hier lichtgrijs wit van kleur is en waarin roestvlekken en ijzerconcreties terug te vinden zijn. Uit de vastgestelde bodemopbouw blijkt dat de bodem onthoofd werd. Het verwachte podzolprofiel, al dan niet licht ontwikkeld, dat onder de bouwvoor werd verwacht bleek niet meer aanwezig te zijn. Vermoedelijk heeft erosie, dan wel landbewerking ertoe bijgedragen dat de verwachte podzolbodem verdwenen is.

Afbeelding 5: Deelgebied 2, werkput 2, profiel.

Deelgebied 3 kent een andere bodemopbouw dan deelgebied 2 (bijlage 3). Binnen deelgebied 3 is weinig siltig, maar vooral matig siltig zand en zelfs een laagje klei vastgesteld. Meteen onder het oppervlak is een bruine tot donkerbruine bouwvoor of Ap-horizont aanwezig met daarin fragmenten baksteen en kolengruis en veel ijzerconcreties (afbeelding 6a). Op 15 cm beneden het maaiveld gaat deze bodemlaag over in een bruingele geroerde laag met daarin spikkels kolengruis tot ongeveer 80 cm

beneden het maaiveld. Hieronder is een dik pakket matig siltig zand aangetroffen met een donkerbruin grijs gevlekte kleur en kolengruisspikkels. Hoewel in deze laag geen gelaagdheid kon worden waargenomen, kan deze bodemlaag mogelijk geïnterpreteerd worden als colluvium. Het landschap en reliëf ter plaatse maken deze verklaring zeer plausibel. Op circa 160 cm beneden het maaiveld gaat deze laag over in een dun bandje bruینگrijze, zandige klei (afbeelding 6b). De aanwezigheid van klei op deze locatie was niet verwacht en kan niet meteen verklaard worden. Op 180 cm diepte is tot slot de natuurlijke C-horizont aangetroffen die hier bruinoranje gevlekt is en waarin een weinig roestvlekken aanwezig zijn.

Afbeelding 6: a. ijzerconcreties die achterblijven na het zeven van de grond, b. overgang naar kleilaag vastgesteld bij het boren.

5.2. Sporen en structuren

Noch bij het laagsgewijs uithalen van de werkputten, noch in de putprofielen zijn sporen en/of structuren vastgesteld.

5.3. Vondsten

In deelgebieden 1 en 3 zijn geen archeologische vondsten aangetroffen. Bij het uitgraven van werkput 2 in deelgebied 2 zijn wel vondsten ingezameld (bijlage 4).

Aardewerk

In totaal zijn twaalf fragmenten aardewerk aangetroffen in de Ap-horizont (bouwvoor). De vondsten zijn telkens heel fragmentarisch. Zowel fragmenten pijpenaarde, steengoed, roodbakkend gedraaid geglazuurd aardewerk als grijsbakkend gedraaid aardewerk zijn vertegenwoordigd. Er zijn voornamelijk wandfragmenten vastgesteld, uitgezonderd twee randfragmenten. Deze categorieën komen voor vanaf de late middeleeuwen en/of in de meer recentere periodes. Eén randfragment in grijs aardewerk lijkt handgevormd te zijn, maar kan niet met zekerheid gedateerd worden. Handgevormd aardewerk kan prehistorisch zijn, maar ook in de latere perioden en zelfs in de late middeleeuwen werd dergelijk materiaal gemaakt.

Het materiaal komt voor in de bouwvoor. In de intacte en natuurlijke C-horizont werden geen vondsten aangetroffen. Het materiaal is vermoedelijk door bemestings- en ploegactiviteiten secundair in de bodemlaag terechtgekomen en kan dan ook niet met zekerheid gerelateerd worden aan een archeologische vindplaats binnen deelgebied 2.

6. Conclusie

6.1. Inleiding

Het plangebied aan de Zichemseweg is gelegen ten westen van het centrum van Diest en bestaat uit drie deelgebieden. Aangezien in de omgeving bij prospecties reeds verschillende prehistorische vondsten zijn waargenomen, kunnen binnen het plangebied archeologische resten verwacht worden. Door middel van een proefputtenonderzoek is deze verwachting getoetst. Op basis van de resultaten kan Ruimte en Erfgoed een besluit nemen met betrekking tot een eventueel vervolgonderzoek.

Tijdens het veldonderzoek zijn binnen het plangebied geen sporen of vondsten aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een prehistorische vindplaats binnen de drie verschillende deelgebieden.

6.2. Beantwoording onderzoeksvragen

- ***Zijn er al dan niet bekende archeologische waarden aanwezig en waar zijn deze gelokaliseerd?***

In deelgebieden 1 en 3 zijn geen archeologische waarden aangetroffen. In deelgebied 2 zijn een tiental aardewerkfragmenten gevonden in de zeef. Deze zijn te dateren in de late middeleeuwen en/of in de meer recentere periodes. Eén handgevormd aardewerkfragmentje kan niet met zekerheid in deze periode worden geplaatst en is eventueel ouder. Het materiaal is echter secundair aanwezig in de bouwvoor en wijst niet op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen deelgebied 2.

- ***Op welke diepte bevinden zich deze waarden?***

Op basis van het antwoord op de vorige vraag is deze vraag overbodig.

- ***Wat is de aard, omvang en datering van de resten?***

Op basis van het antwoord op de vorige vraag is deze vraag overbodig.

- ***In hoeverre worden eventuele archeologische resten bedreigd door de voorgenomen bodemingreep?***

Aangezien binnen de drie deelgebieden van het plangebied geen archeologische vindplaatsen worden verwacht, vormen de geplande grondwerkzaamheden ook geen bedreiging voor de eventuele archeologische resten.

7. Aanbevelingen

Op basis van de onderzoeksresultaten van het proefputtenonderzoek wordt voor de drie deelgebieden binnen het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Bovenstaand advies is slechts een selectieadvies en dient louter ter advisering van het bevoegd gezag: Ruimte en Erfgoed. Het definitieve besluit met betrekking tot de vrijgave van het terrein, zal op basis van het uitgebrachte advies genomen worden door het bevoegd gezag. Daarom wordt geadviseerd om inzake het besluit contact op te nemen met Ruimte en Erfgoed, afdeling Vlaams-Brabant.

8. Bibliografie

Websites (geraadpleegd augustus 2010)

<http://www.diest.be>

<http://www.ngi.be>

<http://www.agiv.be/gis/diensten/geo-vlaanderen/>

(geraadpleegd voor bodemkundige kaart)

9. Afkortingen en begrippen

9.1 Begrippen

A-horizont:	Humeuze toplaag van de bodem
E-horizont:	Uitlogingslaag waaruit bepaalde elementen zijn weggespoeld
B-horizont:	Aanrijdingslaag waar uitgespoelde elementen worden afgezet
C-horizont:	Weinig of niet door bodemprocessen aangetast sediment

9.2. Afkortingen

<i>Hoofdnaam</i>		<i>Toevoeging</i>		<i>Gradiënt</i>	
Z	Zand	s	Silt	1	Zeer weinig
L	Leem	h	Humeus	2	Weinig
K	Klei	z	Zand	3	Matig
G	Grind			4	Sterk
				5	Zeer sterk

Archeologische indicatoren

		<i>Gradiënt</i>	
Aw	Aardewerk	1	Uiterst weinig
Mor	Mortel	2	Weinig
Ba	Baksteen	3	Matig
Nst	Natuursteen	4	Veel
Hk	Houtskool	5	Zeer veel
Kei	Kei	6	Spikkel(s)
Kg	Kolengruis	7	Zeer weinig tot fragmentair
Pu	Puin		
St	Stenen		
Tex	Textiel		
Ht	Hout		
Be	Beton		
Bij	Betonijzer		

Andere afkortingen

		<i>Kleur</i>	
Pl	Plantenresten	Gr	Grijs
Ro	Roestvlekken	Br	Bruin
Mn	Mangaan	Be	Beige
Mfe	Ijzer	Or	Oranje
		Ge	Geel
		Gro	Groen
		Dr	Donker
		Li	Licht
		Vl	Vlek(ken)

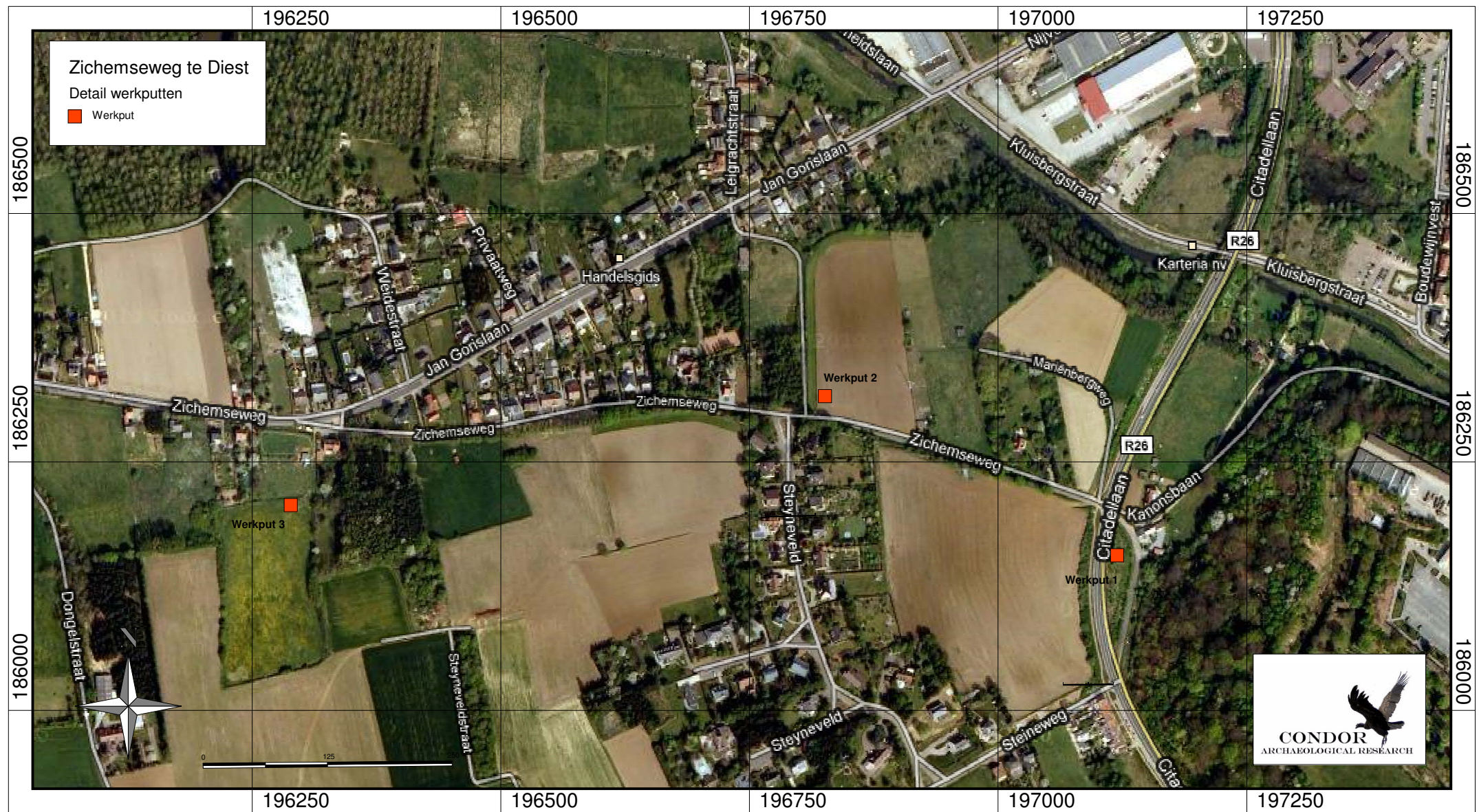
10. CD-ROM

Bijgevoegd bevindt zich een CD-rom met de volgende gegevens:

- Foto's geordend per werkput
- De digitale versie van dit rapport
- De digitale versie van alle bijlagen
- Fotolijst, velddagboek

BIJLAGEN

Bijlage 1

Bijlage 2

Zichemseweg te Diest

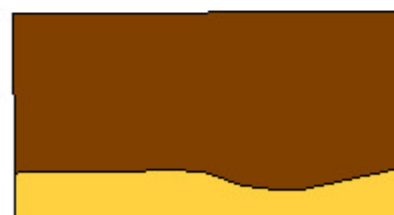
Profielen

- Ap-horizont
- Beton
- C-horizont
- Colluvium?
- Geroerde laag

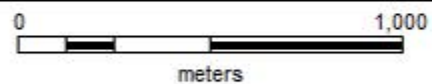
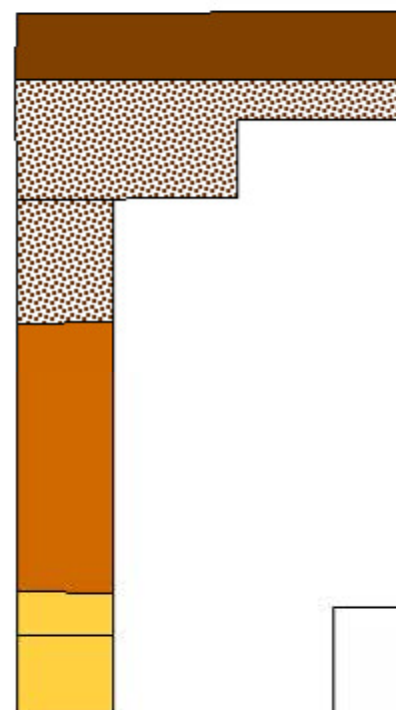
Werkput 1, profiel 1

Werkput 2, profiel 1

Werkput 3, profiel 1

Bijlage 3

Sporenlijst

Provincie: Vlaams-Brabant	Gemeente: Diest	Plaats, Toponiem: Zichemseweg
Projectnr: 2010-20	Code: DI10ZI	

Werkput	Vlak	Spoornr	Beschrijving	Textuur	Kleur	Vorm	Begrenzing	Vulling	Opmerkingen	Samenhang
1	1	001	geroerde laag	z3s2g1	brgr		scherp	Ba 7, Kei 2, Be 7, Bij 7		
1	1	002	betonlaag							
2	1	003	Ap-horizont	z3s2h1	grbr		scherp	Ba 7, Aw 7, St7, Kg 7		
2	1	004	C-horizont	z2s2	ligrwi			Ro 2, Mfe 6		
3	1	005	Ap-horizont	z3s2h1	br dobr		scherp	Ba 7, Ro 3		
3	1	006	geroerde laag	z3s2	brge		vaag	Ba 7, Kg 1		
3	1	007	colluvium?	z3s3	dobr gr vl		vaag	Kg 1		
3	1	008	C-horizont	kz5	brgr		scherp			
3	1	009	C-horizont	z3s3	bror vl			Ro 2		

Bijlage 4

Vondstenlijst

Provincie:	Vlaams-Brabant	Gemeente:	Diest	Plaats, Toponiem:	Zichemseweg
Projectnr:	2010-20	Code:	DI10ZI		

Nr.	WP	Vlak	Spoornr.	Verzamelwijze	Datum	Materiaal	Aantal	Beschrijving	Vorm	Datering
001	02	1	/	zeven	12/08/10	aardewerk	2	pijpaarde, pijpsteen	cilinder	nieuwe tijd
							1	steengoed, rand, te klein	onbekend	late middeleeuwen-nieuwe tijd
							1	steengoed, wand	onbekend	late middeleeuwen-nieuwe tijd
							3	roodbakkend, gedraaid, geglazuurd, wand	onbekend	late middeleeuwen-nieuwe tijd
							1	grijsbakkend, rand, te klein	onbekend	onbekend
							1	grijsbakkend, handgevormd, rand, te klein	onbekend	onbekend
							2	grijsbakkend, gedraaid, geglazuurd, wand	onbekend	late middeleeuwen
							1	grijsbakkend, gedraaid, wand	onbekend	late middeleeuwen